

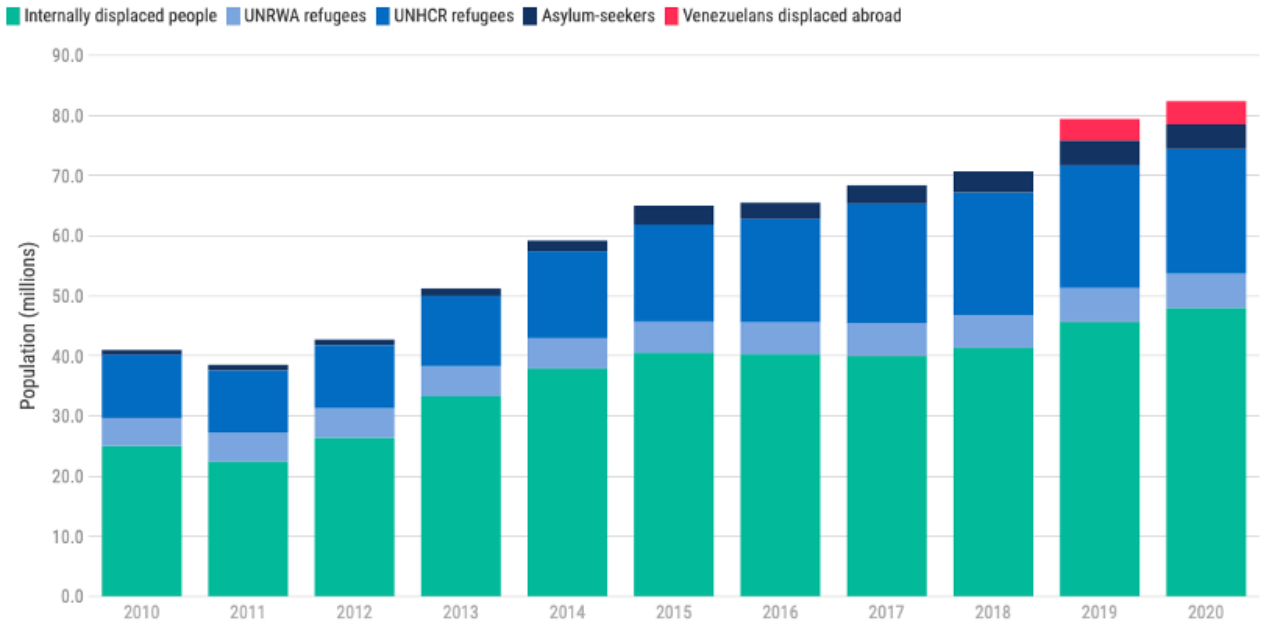
Düzensiz Göçmenler, Yerleşikler ve Güvencesizlik - Kenan Şahin

ABD'nin Afganistan'dan çekilmeye başlamasıyla Taliban'ın bölgede üstünlüğü ele geçirmesi bölgeden kaçışları hızlandırdı. Bu gelişme yaşanmadan önce de bir süredir İran rotasını takip eden Afganlar, Türkiye'nin güneydoğusundan giriş yapıp İstanbul'a kadar geliyorlardı. Bu göçlerin yoğunlaşmaya başladığı Temmuz 2021'de [Türkiye'de geçici koruma verilen Suriyeli sayısı](#) resmî olarak 3 milyon 690 bin 896 kişiye ulaşmıştı. En son Ankara Altındağ'da çıkan kavgada bir Suriyelinin işlediği cinayetin ardından [gelişen olaylarda](#) gerilim hızlıca tırmandı. Bu sırada Türkiye'ye giriş yapmak isteyen Afganların görüntüleri sosyal medyada yayıldıkça düzensiz göç konusu kamuoyunda daha fazla tartışılır hale geldi. Avusturya Başbakanı Sebastian Kurz, Afganistan'dan ayrılanların Almanya, Avusturya ya da İsveç yerine Afganistan'ın güvenli yerlerine veya Türkiye'ye sığınmalarının daha doğru olacağını [söylese](#) de iç huzuru etkileyen bu sorunlar

tek bir ülkeye özgü değil. Geçtiğimiz yılda yapılan [tahminlere göre](#) dünya çapında bir kısmı ülke içerisinde olmak üzere 26,4 milyonu mülteci; 4,1 milyonu sığınmacı olarak kabul edilen 82,4 milyondan fazla zorla yerinden edilmiş insan bulunuyor. Bu sayılar, düzensiz göçlere maruz kalan bir ülkenin tek başına üstesinden gelebileceği türde sorunların çok daha ötesinde olduğunu gösteriyor.

Küresel zorla yerinden edilme

Kaynak: [Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği \(UNHCR\) 2020](#)

Son on yıllık süreçte yerinden edilmiş kişilerin sayılarındaki artışı görmek için yukarıdaki grafiğe bakmak yeterli. Zorunlu göçler, çoğunlukla bölgesel-küresel değişimler, savaş, baskı, insan hakları ihlalleri, afetler, işsizlik, gelir adaletsizliği, güvencesizlik ve yoksulluk gibi sorunların olduğu yerlerde artık yaşama imkânı kalmayınca başlıyor. Uluslararası hukuka göre aralarında statü farkları olan göçmenler, sığınmacılar ve mülteciler, bu göçlere ev sahipliği yapan yerleşiklerle son yıllarda daha fazla karşılaşıyorlar. Karşılaşma sonrası her iki tarafın duygusal ve kültürel tepkileri açısından ciddi ayrışmalar meydana çıkıyor. Ancak her halükârda gelişen sorunlara iki taraftan da bakarak uluslararası çerçevede

çözümler üretilmesi gerekiyor.

Yasal ya da yasadışı yollarla olsun göç hareketliliği Covid-19 pandemisine rağmen başta küresel boyutları bulunan iç savaşların yaşandığı Suriye, Afganistan ve Somali gibi ülkelerden çoğunlukla Batı'ya doğru yöneliyor. Salgın gerekçesiyle hareketlerin kısıtlanması, sınırların kapatılması ve göçlere karşı artırılan tüm güvenlik önlemleri düzensiz göçleri engellemeye yetmedi. Bunlarla birlikte Hükümetlerarası İklim Değişikliği Paneli'nin [altıncı raporunda](#) önümüzdeki birkaç on yıl içinde savunmasız ve yoğun nüfuslu birkaç devletin iklimsel koşullar nedeniyle yok olacağına dair tahminler sunuluyor. Dolayısıyla küresel iklim krizinin derinleşmesiyle yukarıdaki sayıların daha da artması bekleniyor.

Rekabet, Hoşnutsuzluk ve Kaygı

Dünyada sürekli artış eğilimindeki göç hareketlerinin hukuki, ekonomik ve siyasi boyutu yanında toplumsal uyum gibi sosyolojik boyutları mevcut. Göçler sonrası politize olan karşılıklı ilişkilerin bir arada yaşama temelli problemler ürettiği görülüyor. Çeşitli gerekçelerle başka ülkelere giden kişiler gittikleri ülkelerin vatandaşlarıyla bir arada yaşamaya başlayınca meselenin ayrımcılık, ırkçılık ve yabancı düşmanlığı içeren hassas yönleri ortaya çıkıyor. Hepsi aynı reaksiyonu göstermese de göçlere karşı çıkanlar geçim temelli ekonomik koşullarına, yaşam tarzlarına ve hatta fiziksel varlıklarına yönelik kaygılar taşıyorlar. Irkçı, yabancı düşmanı gibi olumsuz refleksler içeren söylem ve eylemlerin temelinde ise genellikle bu kaygılar yer alıyor.

Ülkelerindeki zorlu koşullardan kaçanların büyük çoğunluğunun, kamplara yerleştirilenler dışında gittikleri yerlerde zaten ekonomik açıdan sıkıntılar yaşayan, hatta kendilerine benzeyen insanların yoğunlaştığı periferideki mekânlara yerleşmekten başka seçenekleri yok. Ev sahibi ülkedeki yerel işçiler ise onları işlerini ellerinden alacak, çalışma ücretlerini düşürecek rakipler olarak görüyorlar. İşgücü piyasasının aleyhlerinde şekillenmesine ve göçle gelenlerin kendileriyle eşit haklara sahip olmasına karşı çıkıyorlar. Sonradan gelen yabancıların "işleri çalıp", "maaşları düşüreceği" biçimindeki tehdit algısı yanında

onların suç unsurlarının odağında olup asayiş problemleri yarattıkları, demografik yapıyı bozarak uyuşturucu ve terörizmin ülkede yaygınlaşmasına neden olduklarına dair başka yaygın ön kabuller de var.

Yabancıların kontrolsüz biçimde kitlesel olarak ülkeye alınması, söz konusu ülkelerin vatandaşlarının hoşnutsuzluklarını çeşitli mecralarda göstermelerine yol açıyor. Eleştiriler daha çok hükümetlerin göç yönetimi konusundaki belirsiz politikaları ile göç edenlerin yol açtığı maliyetler üzerinden yapılıyor. Göç karşıtı tepkileri fırsata çevirmeye çalışan bazı siyasal aktörler ise çoğu zaman bu karşıtlıklardan faydalanıyor. Örneğin, daha önce “tüm teröristlerin temelde göçmenler” olduğunu iddia edip Sırbistan ve Hırvatistan sınırına dikenli tel bariyer yaptıran Macaristan Başbakanı Viktor Orban, Covid-19 pandemisini de öne sürerek iki yıl boyunca Avrupa'nın hiçbir göçe izin verilmemesini [önerabiliyor](#). Daha da ötesi sınırların güvenliği ile geçişler konusundaki hassasiyetler düzensiz göçmenlere müsaade edilmemesi ya da geldiyseler de geri gönderilmeleri taleplerini içeriyor.

Belirsizlik, Güvencesizlik ve Dışlanma

Sığınmacı veya mülteci adaylarının temel kaygılarını ise yaşadıkları ülkelerdeki şiddet, açlık, yoksulluk, güvencesizlik ve ölüm korkusu gibi unsurlar oluşturuyor. Bu çaresizlikler aynı zamanda yaşadıkları yerleri terk edip daha iyi ve güvenli bir hayat arayışı motivasyonlarının da kaynağı. Tehlikeli bir yolculuk için çoğu zaman insan kaçakçılarına güvenmek zorundalar. Ancak her şeyin göze alındığı bu yolculuklar riskli olmasının yanında trajik sonlarla bitebiliyor. Öyle ki, Eylül 2015'te ailesiyle Yunanistan'ın İstanköy adasına geçmeye çalışırken hayatını kaybederek Bodrum sahiline cesedi vuran Alan Kurdi'nin fotoğrafı hâlâ birçok kişinin hafızasında. Yine yakın zamanda hükümetin çöküşüyle Taliban'ın yönetimi ele geçirmesinin ardından Kabil'deki Hamid Karzai Uluslararası Havalimanı'ndan kaçmaya çalışan insanların görüntüleri de oldukça dramatik.

Ülkelerinden zorunlu olarak ayrılanlar başka bir ülkede yeni bir yaşam kursalar bile bu yaşamların da yeterince güvenli olabilme ihtimalleri zayıf. [Covid-19](#)

[pandemisinin üzerlerinde yaptığı etkileriyle](#) birlikte barınma, sağlık, eğitim, sosyal hizmetler gibi alanlarda birçok açıdan eksikliklerle karşı karşıyalar. Hukuki statüleri üzerindeki belirsizlikler kendi ülkelerindeki güvencesizliğin geldikleri yerde bir başka şekilde devam etmesine yol açıyor. Geçimlerini kısıtlı imkanlarıyla sağlamak zorunda olan özellikle kayıt dışı yabancılar, zorluk derecesi yüksek işleri yine güvencesiz ve düşük ücretle yapmak mecburiyetinde kalıyorlar. Kayıt dışı ekonomiye eklenen kişilerin bu mecburiyetlerini kendi lehlerine kullanarak kârlarını maksimize etmek isteyen yerel patronlara karşı yapacakları pek fazla bir şey yok. Yaşadıkları adaletsiz geçim dertleri temelli ekonomik zorlukların yanına uyum ve kimlik problemleri etrafında gelişen sorunlar da ekleniyor. Kültürel farklılıkları nedeniyle bu kişilerin dışlanması ya da kendilerini güvende hissetmemelerinin de içe kapanma, gettolaşma şeklinde sonuçlar üretmesi kaçınılmaz. Tüm bunlar sorunların daha da derinleşmesine uyumdan ziyade toplumsal gerilimlere neden oluyor.

Sorunları Minimize Etmek

Yukarıda söz edilen yerleşikler ve göçmenler ilişkisi açısından iki tarafı da memnun edecek çözümleri bulmak zor. Çözümler ararken göçlere karşı kaygı duyanlara peşin olarak ırkçı, yabancı düşmanı gibi suçlamaları hemen yönetmemek lazım. Yine de hoşnutsuzluk, hoşgörüsüzlüğü meşrulaştıracak bir araç değil. Bu ayrıma dikkat edecek şekilde sığınmacı ya da mültecilere gerçekten yönelen ayrımcı, ırkçı, dışlayıcı ve şiddet içeren davranışlara da tolerans gösterilmemeli. Son tahlilde hem yerleşiklerin kaygılarına hem de aynı yerde güvence arayanların güvencesizliğinin önüne geçecek politikalara ihtiyaç var. Çözümün çerçevesinin yerleşikler ile statüleri farklılaşan sığınmacı, mülteci ya da göçmenler arasında bir dengenin gözetilerek evrensel açıdan insan hakları ve yaşam hürriyeti gibi unsurları da içeren küresel mekanizmalar aracılığıyla olması gerekiyor.

Kenan Şahin, Dr., Milli Savunma Üniversitesi

Dr. Kenan Şahin, Milli Savunma Üniversitesi, Deniz Harp Okulu, Beşerî ve Sosyal Bilimler Bölümü, Strateji ve Güvenlik Araştırmaları Anabilim Dalı Başkanı. Bütünleşme, Milliyetçilik ve Avrupa Birliği adlı bir kitabı mevcuttur. Milliyetçilik, Avrupa bütünleşmesi, etnik ayrılıkçılık ve deniz güvenliği konuları üzerine çalışmalarını sürdürmektedir.

Bu yazıya atıf için: Kenan Şahin, 'Düzensiz Göçmenler, Yerleşikler ve Güvencesizlik', *Panorama*, Çevrimiçi Yayın, 22 Eylül 2021, <https://www.uikpanorama.com/blog/2021/09/22/duzensiz-gocmenler,-yerlesikler-v-e-guvencesizlik>

Telif@UIK*Panorama*. Bu yazının tüm çevrimiçi ve basılı telif hakları *Panorama* dergisine aittir. Yazıda yer verilen görüşler yazarına/yazarlarına aittir. UİK Derneğini, *Panorama* Yayın Kurulunu, dergi editörlerini ve diğer yazarları bağlamaz.